

KvK-Bedrijvendynamiek

Jaaroverzicht 2017

Januari 2018

Inhoudsopgave

1. **Het algemene beeld**
2. **Dynamiek starters en stoppers per maand**
3. **Segmenten zzp, parttime zzp en mkb**
4. **Sectoren**
5. **Provincies**
6. **Faillietverklaringen**
7. **Overlevingsratio**

Bijlagen

1. Percentage nevenvestigingen per sector
2. Cijfers per segment
3. Cijfers per sector
4. Cijfers per provincie
5. Faillietverklaringen
6. Overlevingsratio
7. Verantwoording en definities

Colofon

Door:

Kamer van Koophandel, Utrecht, januari 2018
Business Intelligence

Contact:

Neem voor meer informatie contact op met [persvoorlichting](#), 06 - 30 35 29 21
Alles uit deze uitgave mag worden gebruikt met duidelijke bronvermelding.

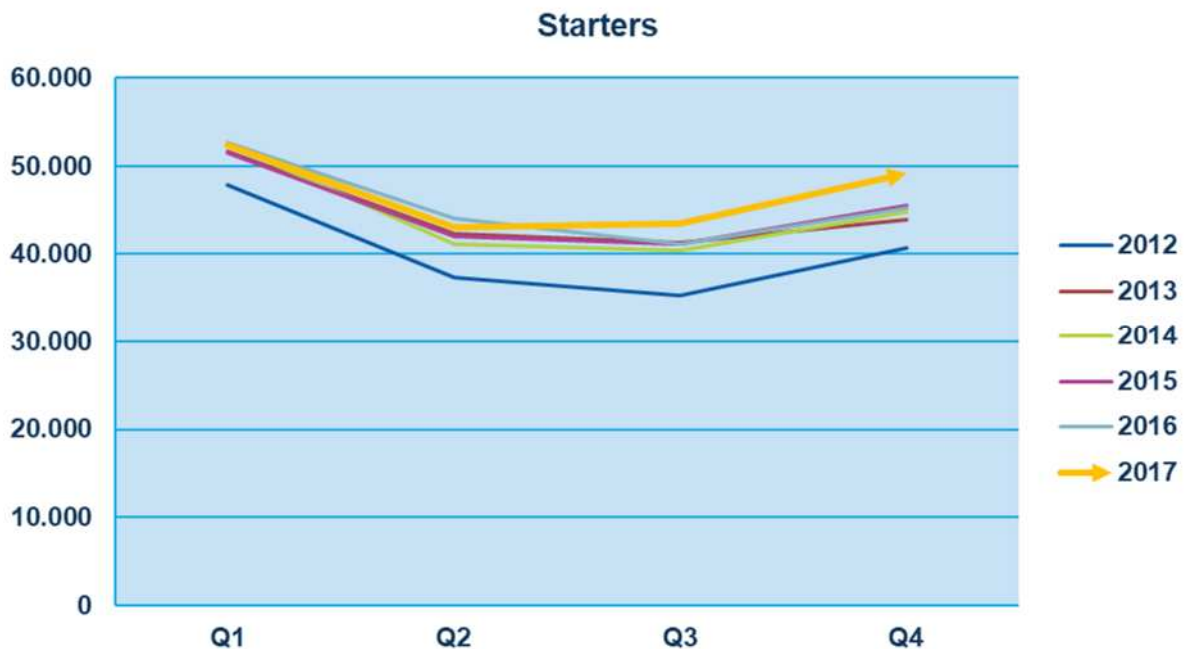
1 Het algemene beeld

Voor u ligt het rapport Bedrijvendynamiek over 2017. In dit rapport wordt de economische dynamiek beschreven in termen van bedrijvenstanden, starters, stoppers en faillietverklaringen. De gehanteerde definities zijn opgenomen in [bijlage 7](#). In het eerste hoofdstuk beginnen we met het algemene beeld. In de hoofdstukken daarna wordt ingegaan op de dynamiek per maand, segmenten (zzp, parttime zzp en mkb), sectoren, provincies, faillietverklaringen en overleveringsratio. Na deze hoofdstukken volgen nog bijlagen met aanvullende cijfers in tabellen.

Het aantal ondernemingen in Nederland nam met 71.558 (4,1%) toe tot 1.818.672 tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018. Vorig jaar rapporteerden we over de periode tussen 1 januari 2016 en 1 januari 2017 een toename van 53.652 (3,2%). In het eerste kwartaal van 2017 nam het aantal bedrijven toe met 13.823 (0,8%, tussen 1 januari en 1 april), in het tweede kwartaal met 19.987 (1,1%, tussen 1 april en 1 juli), in het derde kwartaal met 21.041 (1,2%, tussen 1 juli en 1 oktober) en in het vierde kwartaal met 16.707 (0,9%, tussen 1 oktober en 1 januari).

Starters

Het beeld van het aantal startende ondernemingen is de afgelopen jaren vrij stabiel. Rond de jaarwisseling wordt het grootste aantal starters geregistreerd in kwartaal 1 en 4. Deze trend is zichtbaar in de volgende grafiek.

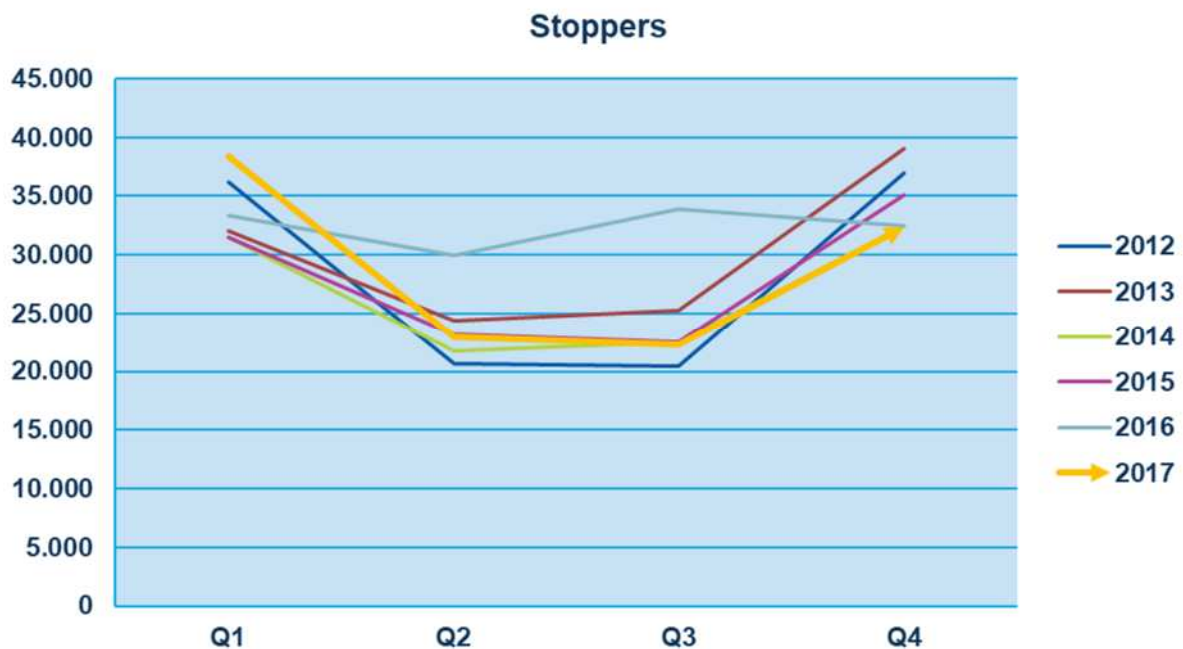
In 2017 zijn er in totaal 188.052 starters geregistreerd. Ten opzichte van 2016 met 183.098 starters is dit een toename van 4.954 (2,7%) starters. Hierbij valt op dat de tweede helft van 2017 een sterkere toename in het aantal starters laat zien dan de voorgaande jaren. Voor het derde kwartaal is het aantal starters met 2.361 (5,7%) toegenomen van 41.108 in 2016 naar 43.469 in 2017. Het aantal starters is in het vierde kwartaal toegenomen met 3.849 (8,5%) van 45.261 in 2016 naar 49.110 in 2017.

In aantallen ziet het beeld er als volgt uit:

Starters						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	47.860	51.710	52.576	51.514	52.667	52.386
Q2	37.432	42.353	41.101	42.108	44.062	43.087
Q3	35.348	41.255	40.427	41.228	41.108	43.469
Q4	40.717	43.955	44.879	45.495	45.261	49.110
Totaal	161.357	179.273	178.983	180.345	183.098	188.052

Stoppers

De trend van het aantal stoppende ondernemingen is voor 2017 in lijn met de periode 2012 tot en met 2015: pieken in kwartalen 1 en 4, dalen in kwartalen 2 en 3. Dat blijkt uit de volgende grafiek.

2016 vertoont een afwijkende trend en dit wordt verklaard door:

- het grote aantal deregistraties¹ dat heeft plaatsgevonden gedurende het jaar, en
- het feit dat de jaarafsluiting 2016 in het weekend viel en daarmee de registratie van stoppers eind december 2016 in januari 2017 is verwerkt². Het gevolg hiervan is dat de trend voor kwartaal 1 van 2017 hoger begint ten opzichte van voorgaande jaren. Het is de verwachting dat in de rapportage over kwartaal 1 van 2018 hetzelfde effect van de jaarafsluiting zichtbaar is.

Het aantal stoppende ondernemingen is in 2017 13.598 (10,5%) lager dan in 2016. Absoluut gezien daalt het aantal stoppende ondernemingen van 129.606 in 2016 naar 116.008 in 2017. In 2017 zijn er 3.629 stoppers als gevolg van deregistraties verwerkt in het Handelsregister. Als er gecorrigeerd wordt voor de deregistraties en de verschuiving van stoppers door de jaarafsluitingen in het weekend, dan zouden 2016 en 2017 een vergelijkbaar beeld tonen.

¹ Zie [bijlage 7](#) voor de definitie van deregistraties

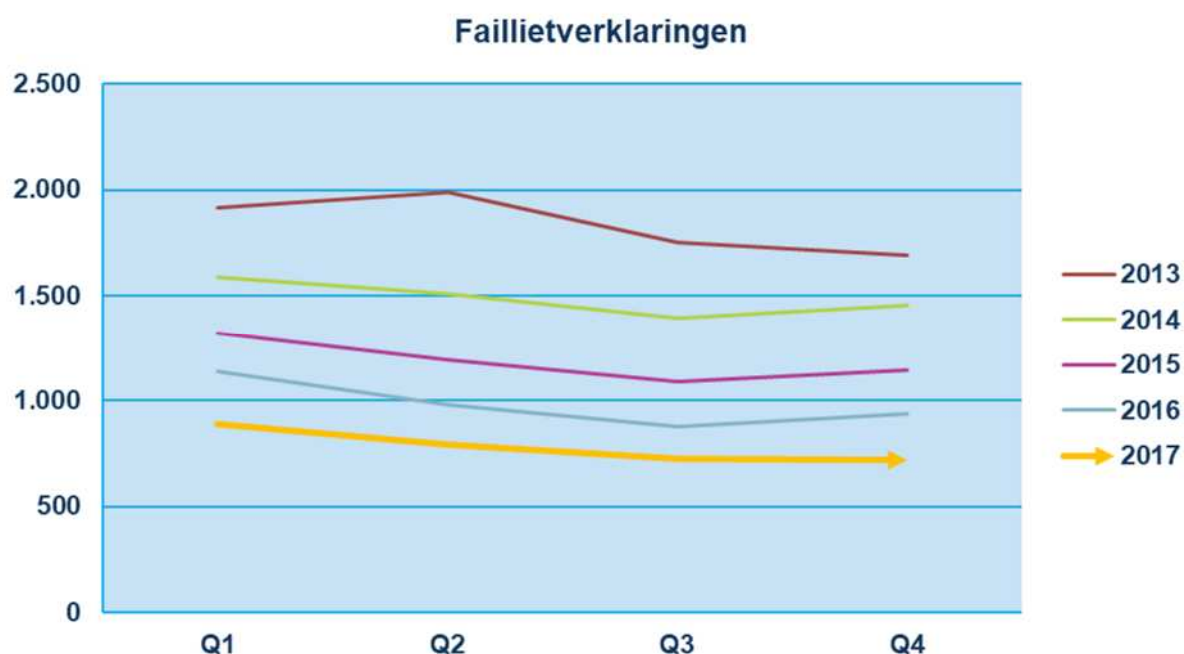
² Meer hierover vindt u terug in de "[KvK bedrijvendynamiek eerste kwartaal 2017](#)"

In absolute aantallen zijn de volgende aantallen stoppers per kwartaal in de afgelopen jaren te zien.

Stoppers						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	36.152	32.075	31.457	31.513	33.314	38.367
Q2	20.720	24.436	21.794	23.239	29.993	22.932
Q3	20.441	25.262	22.565	22.575	33.855	22.296
Q4	37.007	39.060	32.523	35.155	32.444	32.413
Totaal	114.320	120.833	108.339	112.482	129.606	116.008

Faillietverklaringen

Voor het vierde jaar op rij is het aantal faillietverklaringen lager dan de voorgaande jaren. De grafiek hieronder laat de trend per kwartaal zien.

Het aantal faillietverklaringen over geheel 2017 is 20,6% lager dan in dezelfde periode een jaar eerder. Het daalde van 3.937 in 2016 naar 3.125 in 2017. Het aantal nevenvestigingen (filialen), dat mede getroffen wordt door de faillietverklaring van de hoofdvestiging, daalt van 1.678 in 2016 naar 642 in 2017 (-61,7%).

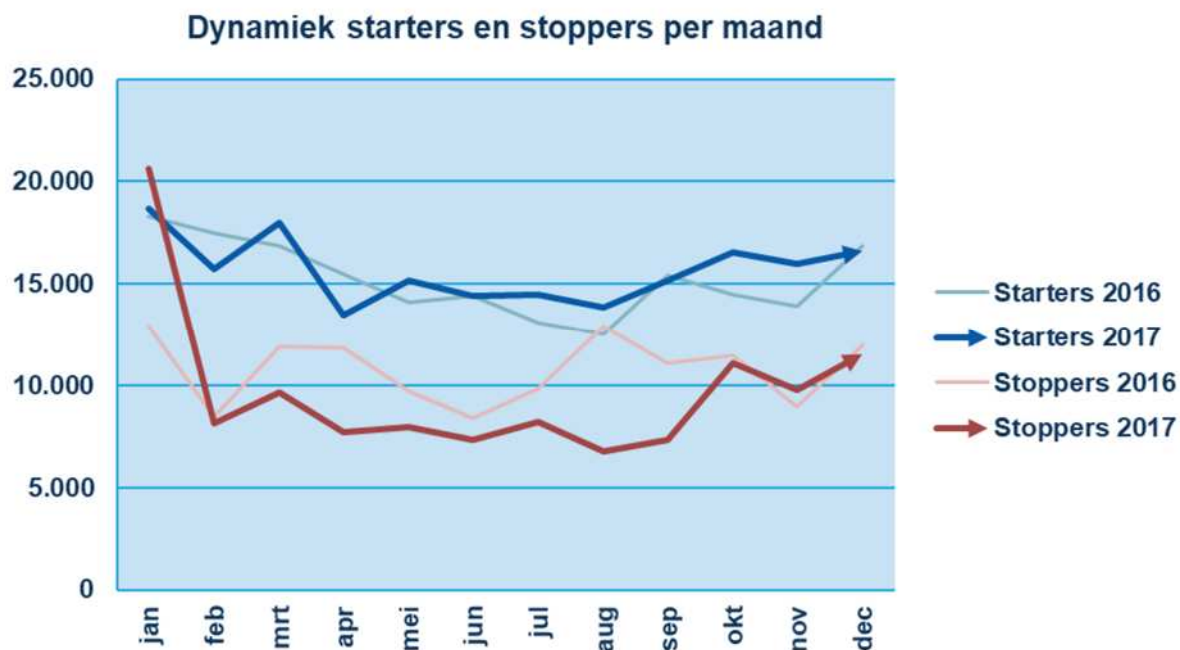
In aantallen ziet het beeld van de faillietverklaringen voor ondernemingen er als volgt uit³:

Faillietverklaringen					
	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	1.916	1.589	1.318	1.140	889
Q2	1.988	1.511	1.190	982	793
Q3	1.751	1.392	1.089	880	724
Q4	1.689	1.453	1.145	935	719
Totaal	7.344	5.945	4.742	3.937	3.125

³ Vanaf 2013 worden de faillietverklaringen bijgehouden door de KvK

2 Dynamiek starters en stoppers per maand

In de grafiek en tabel hieronder staat de trend per maand van het aantal starters en het aantal stoppers. Het beeld fluctueert. Een gedeeltelijke verklaring hiervoor is het wisselende aantal werkbare dagen per maand en de afwijking van het aantal stoppers in 2016 als gevolg van de deregistraties en de jaarafsluiting in het weekend (zie hiervoor het vorige hoofdstuk).

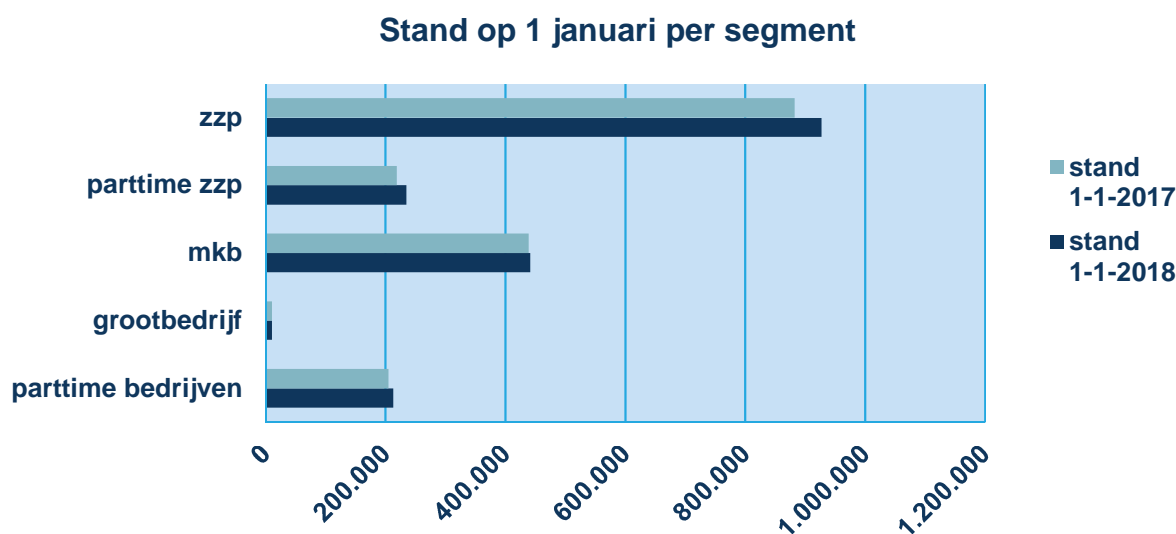
Voor de eerste helft van 2017 volgt het aantal startende ondernemingen per maand globaal de trend van 2016. In de tweede helft van 2017 laten de maanden juli, augustus, oktober en november een toename van het aantal starters zien van meer dan 10% ten opzichte van dezelfde maanden in 2016. In september en december zien we geen toename in het aantal starters. In de volgende Bedrijvendynamiek over het eerste kwartaal van 2018 moet blijken of de groei in het aantal starters zich blijft doorzetten. De trend van de stoppende ondernemingen ligt lager ten opzichte van vorig jaar. Belangrijkste oorzaak hiervan is het hoge aantal deregistraties in 2016 (zie het vorige hoofdstuk).

In aantallen ziet het beeld van de dynamiek per maand er als volgt uit:

Dynamiek starters en stoppers per maand voor 2016 en 2017													
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	totaal
Starters 2016	18.290	17.509	16.866	15.512	14.111	14.435	13.118	12.555	15.433	14.508	13.891	16.861	183.089
Starters 2017	18.689	15.718	17.977	13.502	15.178	14.403	14.448	13.858	15.161	16.577	15.954	16.581	188.046
Stoppers 2016	12.928	8.494	11.901	11.849	9.730	8.422	9.850	12.896	11.101	11.497	8.987	11.967	129.622
Stoppers 2017	20.596	8.129	9.647	7.692	7.933	7.307	8.205	6.769	7.328	11.114	9.769	11.535	116.024

3 Segmenten zzp, parttime zzp en mkb

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de drie grootste segmenten binnen het Handelsregister. Zoals te zien is in onderstaande grafiek zijn dit de segmenten zzp, parttime zzp en mkb.

Het complete overzicht van alle segmenten is opgenomen in [bijlage 2](#).

Zzp

Het totaal aantal zzp'ers is vanaf 1 januari 2017 toegenomen met 44.625 (5,1%) naar 927.319 op 1 januari 2018. Als 2017 vergeleken wordt met 2016, dan zijn er meer startende zzp'ers in 2017 (+3,8%) en minder stoppende zzp'ers (-7,8%). De tabel hieronder toont de aantallen startende zzp'ers per kwartaal. Hierin is te zien dat de eerste helft van 2017 een kleiner aantal starters kende ten opzichte van 2016 (-1.293). In de tweede helft van 2017 is dit echter gecompenseerd met 5.356 meer starters ten opzichte van de tweede helft van 2016.

Zzp-starters						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	28.271	30.153	31.700	31.996	32.018	31.003
Q2	22.109	24.141	25.040	26.201	25.613	25.335
Q3	21.396	24.096	24.847	26.214	24.084	26.220
Q4	23.367	25.297	26.445	27.038	25.315	28.535
Totaal	95.143	103.687	108.032	111.449	107.030	111.093

Bij de stoppende zzp'ers is het omgekeerde beeld te zien; de eerste helft van 2017 heeft meer stoppers ten opzichte van 2016 (+423), terwijl de tweede helft van 2017 aanzienlijk minder stoppende zzp'ers te zien geeft (-5.873). Voor de stoppers is het beeld alleen vertekend door de hoeveelheid deregistraties dat heeft plaatsgevonden in 2016 (zie toelichting in [hoofdstuk 1](#)).

De aantallen stoppers per kwartaal zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Zzp-stoppers						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	18.910	17.175	16.944	17.190	18.609	21.639
Q2	10.961	13.032	12.229	12.946	15.546	12.939
Q3	10.878	13.615	12.194	11.862	18.374	12.213
Q4	19.680	20.507	16.756	18.363	17.213	17.501
Totaal	60.429	64.329	58.123	60.361	69.742	64.292

In 2017 zijn binnen het segment zzp de sectoren met de grootste toename in het aantal bedrijven Energie, water en milieu (+13,1% van 1.294 op 1 januari 2017 naar 1.463 op 1 januari 2018) en Logistiek (+9,2% van 22.317 naar 24.362). De sector Energie, water en milieu (+20,3%) kent samen met de Bouw (+22,1%) de grootste toename in het aantal startende zzp'ers.

Op provinciaal niveau laat het segment zzp de grootste toename tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 zien in Zuid-Holland (+6,7% van 187.143 naar 199.697), Noord-Holland (+5,6%, van 195.253 naar 206.126) en Flevoland (5,5%, van 20.213 naar 21.318). Qua startende zzp'ers is de sterkste toename in starters te zien in de provincies Zeeland (+10,0%, van 1.546 naar 1.701) en Zuid-Holland (+8,3%, van 25.819 naar 27.959).

Parttime zzp

Parttime zzp'ers zijn ondernemers zonder personeel die bij hun inschrijving hebben aangegeven dat ze minder dan 15 uur per week aan hun ondernemerschap besteden. Het segment parttime zzp blijft in 2017, net als in 2016, relatief het sterkste groeien van alle segmenten met 7,4% (van 219.079 bedrijven op 1 januari 2017 naar 235.243 bedrijven op 1 januari 2018). Zoals te zien is in onderstaande tabel is het aantal startende parttime zzp'ers voor alle kwartalen van 2017 hoger dan in 2016. Dit resulteert in een toename van 8,0% in het aantal startende parttime zzp'ers van 32.352 in 2016 naar 34.971 in 2017.

Parttime zzp-starters						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	8.604	9.611	8.778	7.168	8.911	9.763
Q2	6.394	7.618	6.104	5.980	7.790	7.875
Q3	6.149	7.591	6.077	5.642	7.464	8.318
Q4	6.622	7.844	6.236	6.921	8.187	9.015
Totaal	27.769	32.664	27.195	25.711	32.352	34.971

Net als het segment zzp laat het segment parttime zzp in 2017 een terugloop zien van het aantal stoppers. Voor de stoppers is het beeld alleen vertekend door de hoeveelheid deregistraties dat heeft plaatsgevonden in 2016 (zie toelichting in [hoofdstuk 1](#)). De aantallen stoppers per kwartaal zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Parttime zzp-stoppers						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	5.821	4.700	4.608	4.425	5.199	5.694
Q2	2.686	3.301	3.051	3.241	4.078	3.370
Q3	2.686	3.623	3.025	3.188	6.067	3.329
Q4	5.724	7.776	4.777	5.460	4.841	5.323
Totaal	16.917	19.400	15.461	16.314	20.185	17.716

Bij de parttime zzp'ers is de grootste toename in het aantal ondernemingen (1 januari 2017 t.o.v. 1 januari 2018) te zien in de sectoren Overig (15,3%, van 21.470 naar 24.753) en Logistiek (+14,6%, van 2.322 naar 2.661). Bij de startende parttime zzp'ers is relatief de sterkste groei te zien in de sectoren Financiële instellingen (+57,6%, van 66 starters in 2016 naar 104 in 2017) en Logistiek (+68,2%, van 337 starters in 2016 naar 567 in 2017). Absoluut gezien is de groei in het aantal startende parttime zzp'ers het grootst in de sectoren Overig (van 4.238 starters in 2016 naar 4.899 in 2017) en Zakelijke diensten (van 9.210 starters in 2016 naar 9.834 in 2017).

De parttime zzp'ers nemen in alle provincies toe in standen op 1 januari 2018. De grootste toename vond plaats in de provincie Noord-Holland met 9,4% meer ondernemingen (van 39.136 op 1 januari 2017 naar 42.820 op 1 januari 2018). De provincie Noord-Holland heeft ook een grote groei in het aantal startende parttime zzp'ers met een toename van 10,5%, van 6.554 in 2016 naar 7.241 in 2017. De grootste relatieve én absolute toename in het aantal startende parttime zzp'ers laat de provincie Zuid-Holland zien met een toename van 6.303 starters in 2016 naar 7.008 in 2017 (+11,2%).

Mkb

Het segment mkb is in 2017 met 2.844 (0,6%) gegroeid van 439.081 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 441.925 ondernemingen op 1 januari 2018. Ter vergelijking, in 2016 was er nog sprake van een kleine krimp in dit segment tussen 1 januari 2016 en 1 januari 2017 (-0,1%). Zowel het aantal starters als het aantal stoppers (met uitzondering van 2016) in het segment mkb is afgenomen vanaf 2012. De groei van dit segment is met name afkomstig vanuit de overige mutaties in het Handelsregister (zie [bijlage 7](#) voor een verdere toelichting hierop).

De tabellen hieronder tonen het aantal starters en stoppers binnen het segment mkb uitgesplitst naar kwartalen. In kwartaal 1 van 2017 is te zien dat er meer startende (+48) en stoppende (+783) mkb'ers waren ten opzichte van 2016. De andere kwartalen laten zien dat er minder starters (-450 in kwartaal 2, -273 kwartaal 3, -130 in kwartaal 4) en stoppers (-2.381 in kwartaal 2, -1.783 in kwartaal 3 en -571 in kwartaal 4) waren in 2017 ten opzichte van 2016. Voor de stoppers binnen het mkb geldt ook dat de deregistraties in 2016 ((zie toelichting in [hoofdstuk 1](#)) voor een vertekend beeld zorgen.

Mkb-starters						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	6.411	6.442	6.241	6.063	5.801	5.849
Q2	5.015	5.274	4.986	4.811	4.957	4.507
Q3	4.340	4.641	4.729	4.531	4.489	4.216
Q4	5.478	5.220	5.575	5.504	5.397	5.267
Totaal	21.244	21.577	21.531	20.909	20.644	19.839

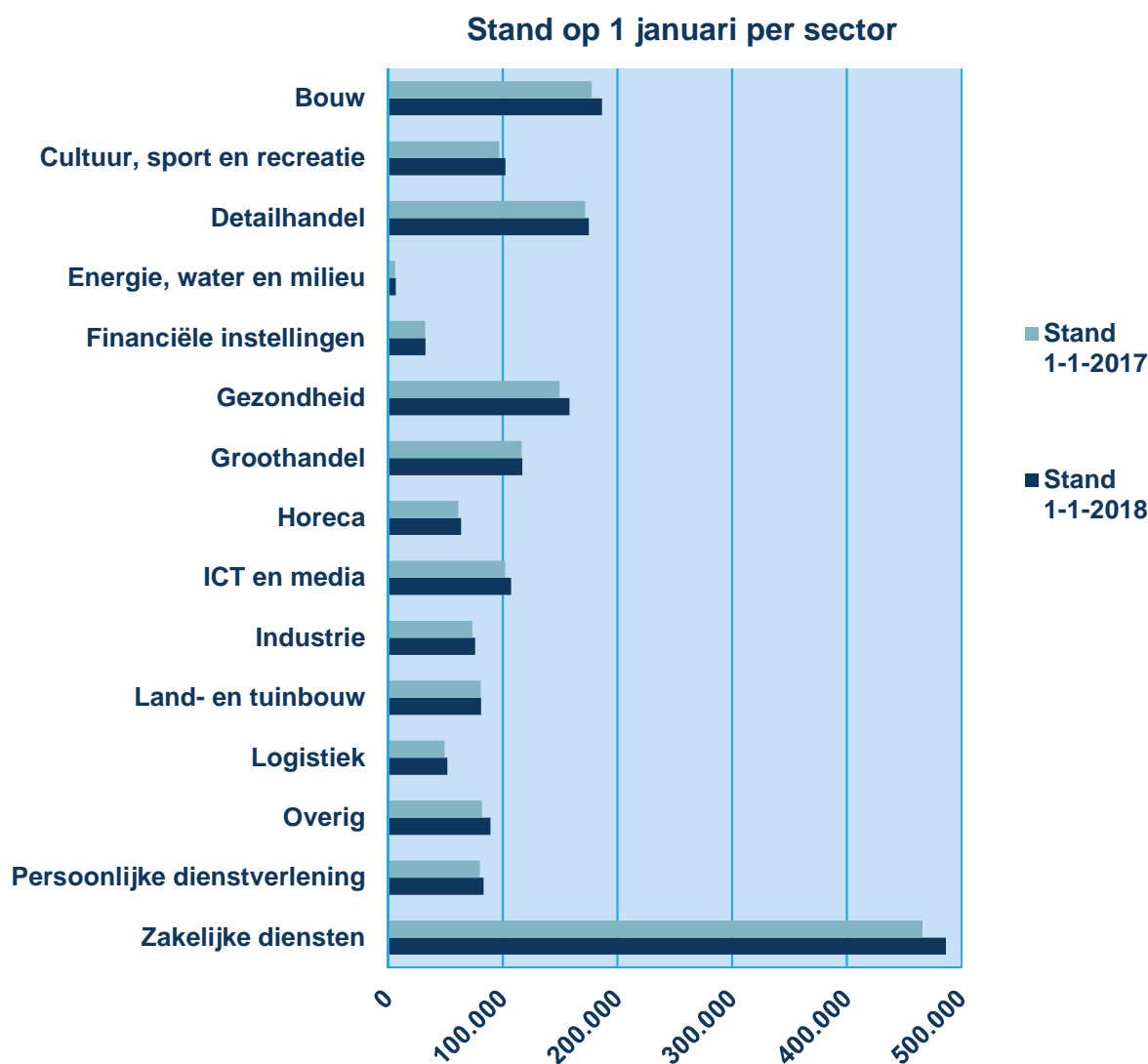
Mkb-stoppers						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Q1	7.744	6.858	6.726	6.376	6.195	6.978
Q2	4.840	5.601	4.403	4.697	6.640	4.259
Q3	4.818	5.437	4.705	4.618	5.931	4.148
Q4	7.472	6.799	6.557	6.633	6.018	5.447
Totaal	24.874	24.695	22.391	22.324	24.784	20.832

Binnen het mkb is de relatief grootste groei zichtbaar in de sector Overig (+3,7%, van 8.528 bedrijven op 1 januari 2017 naar 8.841 bedrijven op 1 januari 2018). In absolute aantallen is de sector Zakelijke diensten het meest gegroeid met 1.312 bedrijven (+1,6%, van 83.279 op 1 januari 2017 naar 84.591 op 1 januari 2018). Qua startende mkb'ers laat de sector Zakelijke diensten in absolute zin de grootste groei zien binnen deze sector (van 4.401 starters in 2016 naar 4.443 in 2017). Relatief gezien is de grootste toename in het aantal startende mkb'ers te vinden in de sector Energie, water en milieu (een toename van 28,6%, van 63 starters in 2016 naar 81 starters in 2017).

De provincies Flevoland (+1,3%), Noord-Holland (+1,3%) en Zuid-Holland (+1,0%) laten de grootste toename in aantallen mkb-bedrijven zien in 2017. Wat betreft startende mkb'ers laat alleen de provincie Groningen een toename zien (459 startende mkb'ers in 2016 en 472 in 2017).

4 Sectoren

In dit hoofdstuk wordt de dynamiek per sector bekeken. De grafiek hieronder laat per sector de stand van 1 januari 2017 en 1 januari 2018 zien. We zien de grootste relatieve toename in de sectoren Energie, water en milieu (+9,2%), Overig (+9,1%), Gezondheid (+5,8%) en Cultuur, sport en recreatie (+5,6%). In absolute zin bevindt de grootste toename zich in de sectoren Zakelijke diensten (+20.713), Bouw (+9.090) en Gezondheid (+8.703).

Bij de starters is de grootste absolute groei te zien in de sector Bouw met 2.952 (+17,7%) meer startende ondernemingen in 2017 ten opzichte van 2016. Relatief gezien bevindt de grootste toename starters zich in de sector Energie, water en milieu (+29,0%).

Alle sectoren kennen een afname in het aantal stoppers. In hoofdstuk 1 is al aangegeven dat de deregistraties in het Handelsregister een belangrijke oorzaak vormen. De grootste relatieve afname in stoppers bevindt zich in de sectoren Cultuur, sport en recreatie (-20,2%), ICT en media (-18,9%), Energie, water en milieu (-18,0%) en de Groothandel (-17,4%). Absoluut gezien is de grootste afname in het aantal stoppers te zien in de sector Zakelijke diensten met 5.058 minder stoppers in 2017 ten opzichte van 2016.

Een totaalbeeld van de sectoren inclusief absolute aantallen staat in [bijlage 3](#). Gezien het bovenstaande volgt hieronder een verdere uitdieping van de zes sectoren met de grootste toename in aantallen bedrijven tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018, te weten: Zakelijke diensten, Bouw, Gezondheid, Energie, water en milieu, Overig en Cultuur, sport en recreatie.

Sector Zakelijke diensten

De sector Zakelijke diensten is met 486.814 ondernemingen op 1 januari 2018 veruit de grootste sector in het Handelsregister. Deze sector is in 2017 met 20.713 (+4,4%) meer ondernemingen op 1 januari in absolute zin het sterkste gegroeid van alle sectoren. Het aantal geregistreerde starters in de sector Zakelijke diensten is toegenomen van 50.641 in 2016 naar 51.541 in 2017 (+1,8%). Het aantal stoppers is afgenomen van 35.902 in 2016 naar 30.844 in 2017 (-14,1%).

Hoofdactiviteiten die opvallen binnen de sector Zakelijke diensten zijn:

- Communicatie- en grafisch ontwerp kent de grootste toename in het aantal bedrijven met 23,0% (van 11.426 op 1 januari 2017 naar 14.054 op 1 januari 2018). Binnen deze hoofdactiviteit zijn er 3.623 ondernemers gestart in 2017 (t.o.v. 3.396 starters in 2016).
- Advisering op het gebied van management en bedrijfsvoering (geen public relations en organisatie- en adviesbureaus) heeft de grootste absolute toename in het aantal starters van 3.478 in 2016 naar 4.011 in 2017 (+15,3%).
- Organisatie- en adviesbureaus vormen de grootste groep ondernemingen binnen de sector Zakelijke diensten. Deze hoofdactiviteit is met 2,6% gegroeid naar 114.737 ondernemingen op 1 januari 2018.

Binnen de sector Zakelijke diensten laten de parttime zzp'ers de grootste groei zien ten opzichte van de andere segmenten. De parttime zzp'ers zijn gegroeid van 65.364 op 1 januari 2017 naar 70.023 op 1 januari 2018 (+7,1%). Ten opzichte van de andere sectoren laat het mkb een sterkere groei zien in de Zakelijke diensten met 1,6% (van 83.279 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 84.591 op 1 januari 2018).

Op provinciaal niveau is het aantal ondernemingen binnen deze sector het sterkste toegenomen in Noord-Holland met 5,3% van 107.530 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 113.279 op 1 januari 2018. Het aantal startende Zakelijke diensten is in de provincie Noord-Holland ook het grootste met 13.475 startende ondernemingen in 2017.

Sector Bouw

Op 1 januari 2018 telt de sector Bouw 186.656 ondernemingen. Dit is ten opzichte van 1 januari 2017 een groei van 5,1%. Het aantal starters is in absolute zin van alle sectoren het sterkste toegenomen in deze sector, van 16.670 in 2016 naar 19.622 in 2017 (+17,7%). Het aantal stoppers is in deze sector gedaald van 11.557 in 2016 naar 10.638 in 2017 (-8,0%).

Hoofdactiviteiten die opvallen binnen de sector Bouw zijn:

- Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw is de grootste hoofdactiviteit binnen deze sector en is in 2017 met 6,0% gegroeid van 67.553 op 1 januari 2017 naar 71.584 op 1 januari 2018 ondernemingen. Deze hoofdactiviteit heeft ook de meeste starters in 2017, te weten 8.526. Dit is een toename van 12,2% ten opzichte van 2016.
- Bouwtimmeren is qua omvang de een na grootste hoofdactiviteit binnen de sector Bouw. Het aantal ondernemingen binnen Bouwtimmeren is met 4,0% gegroeid naar 18.462 ondernemingen op 1 januari 2018. Het aantal starters binnen deze hoofdactiviteit is toegenomen met 34,6%, van 811 in 2016 naar 1.507 in 2017.
- Bouw van kunstwerken kent relatief gezien de grootste toename in het aantal starters van 3 in 2016 naar 8 in 2017 (+166,7%). Op 1 januari 2018 telt deze hoofdactiviteit 102 ondernemingen.

Binnen de sector Bouw is ten opzichte van het sectorgemiddelde de toename in aantal ondernemingen het sterkste in het segment zzp. Deze groep is in 2017 gegroeid van 118.690 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 126.896 ondernemingen op 1 januari 2018. Het aantal zzp'ers dat gestart is in deze sector is toegenomen met 22,1% van 13.256 in 2016 naar 16.184 in 2017.

De provincie Zuid-Holland kent in 2017 de grootste toename van het aantal ondernemingen in de Bouw (+8,4%), maar ook van het aantal starters in deze sector (+28,0%). Tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 is het aantal ondernemingen toegenomen met 3.431, van 40.826 naar 44.257 (+8,4%). Het aantal starters is met 28,0% toegenomen van 4.896 in 2016 naar 6.265 in 2017. Relatief gezien laat Flevoland ook een grote toename zien van 7,1% van 3.715 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 3.977 ondernemingen op 1 januari 2018.

Sector Gezondheid

In 2017 heeft de sector Gezondheid zowel relatief als absoluut een toename laten zien in het aantal ondernemers van 149.540 op 1 januari 2017 naar 158.243 op 1 januari 2018 (+5,8%). Het aantal starters in 2017 (17.986) is

bijna gelijk gebleven aan 2016 (17.837). Qua stoppers is er een kleine stijging te zien van 8.995 stoppers in 2016 naar 9.155 in 2017 (+1,8%).

Binnen de sector gezondheid zijn de volgende hoofdactiviteiten opvallend:

- De grootste hoofdactiviteit is Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers, met 39.385 ondernemingen.
- Thuiszorg is in 2017 met 12,4% gegroeid, van 15.035 naar 16.896 ondernemingen. De thuiszorg kent met 2.998 starters in 2017 in absolute zin de grootste toename ten opzichte van 2016 (toen 2.444 starters).
- Preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) kent een sterke groei in 2017 qua starters van 196 in 2016 naar 598 in 2017 (+205.1). Op 1 januari 2018 zijn er in totaal 2.026 ondernemingen in het Handelsregister ingeschreven met deze hoofdactiviteit.
- Huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten en psychiatrische cliënten kent met 29,1% relatief de grootste toename in het aantal ondernemingen. Dit is een toename van 1.186 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 1.531 op 1 januari 2018.
- De hoofdactiviteit Praktijken van psychotherapeuten en psychologen is in 2017 gegroeid naar 17.938 ondernemingen. Dit is een toename van 7,4% t.o.v. 1 januari 2017 toen er 16.699 ondernemingen met deze hoofdactiviteit ingeschreven stonden.

Voor de sector Gezondheid laten de parttime zzp'ers met 7,8% een grote groei zien in het aantal ondernemingen op 1 januari 2018 ten opzichte van de andere segmenten. Op 1 januari 2018 telde het segment parttime zzp 29.602 ondernemingen ten opzichte van 27.448 ten opzichte van 1 januari 2017. Het segment zzp laat een toename in het aantal ondernemingen zien van 84.787 op 1 januari 2017 naar 90.482 op 1 januari 2018 (+6,7%).

Op provinciaal niveau is met 7,6% de sector Gezondheid het sterkst gegroeid in Zuid-Holland. Op 1 januari 2018 zijn er 30.337 ondernemingen gevestigd in deze provincie ten opzichte van 28.195 op 1 januari 2017. Ten opzichte van andere sectoren zijn de ondernemingen in de sector Gezondheid meer verspreid gevestigd over Nederland. Op 1 januari 2018 is de top vijf van provincies met ondernemingen in deze sector: Zuid-Holland (30.337 ondernemingen), Noord-Holland (28.067), Noord-Brabant (22.829), Gelderland (20.382) en Utrecht (14.688).

Sector Energie, water en milieu

De sector Energie, water en milieu kent in 2017 de grootste relatieve toename van 6.272 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 6.847 ondernemingen op 1 januari 2018 (+9,2%). Deze toename is terug te zien in een groei in het aantal starters (+29,0% van 745 in 2016 naar 961 in 2017) en een afname in het aantal stoppers (-18,0% van 456 in 2016 naar 374 in 2017).

De drie grootste hoofdactiviteiten binnen deze sector zijn:

- Sanering en overig afvalbeheer. Deze activiteit is de grootste binnen deze sector en is gegroeid van 872 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 1.013 op 1 januari 2018 (+16,2%).
- Productie van elektriciteit door windenergie is de op een na grootste activiteit binnen deze sector. Deze activiteit is van 810 ondernemingen op 1 januari 2017 met 10,1% gegroeid naar 892 ondernemingen op 1 januari 2018.
- Productie van elektriciteit door zonnecellen, warmtepompen, en waterkracht. Deze activiteit heeft de grootste relatieve toename binnen deze sector met 36,4% meer ondernemingen (van 607 op 1 januari 2017 naar 828 op 1 januari 2018). Binnen deze sector heeft deze activiteit ook de grootste absolute (+121) en relatieve (+101,7%) toename in starters van 119 in 2016 naar 240 in 2017.

Het segment zzp laat in deze sector relatief gezien de grootste groei zien met 13,1% van 1.294 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 1.463 op 1 januari 2018. In absolute aantallen is de groei het grootste in het segment parttime bedrijven (zie [hoofdstuk 3](#) voor toelichting op deze groep ondernemingen) met 344 meer ondernemingen op 1 januari 2018 (van 3.131 op 1 januari 2017 naar 3.475 op 1 januari 2018).

Op provinciaal niveau laten meerdere provincies een toename zien in de sector Energie, water en milieu: in Overijssel nam het aantal ondernemingen met 29,4% toe (van 429 op 1 januari 2017 naar 555 op 1 januari 2018), Groningen heeft een groei van 17,5% (van 194 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 228 op 1 januari 2018) en Utrecht groeide met 14,8% (van 310 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 356 op 1 januari 2018).

Sector Overig

De sector Overig is in 2017 met 9,1% gegroeid naar 89.430 ondernemingen op 1 januari 2018. Het aantal starters is met 9,6% gegroeid van 11.576 in 2016 naar 12.690 in 2017. Het aantal stoppers is afgenomen met 6,2% van 5.943 in 2016 naar 5.577 in 2017.

Opvallende hoofdactiviteiten binnen de sector Overig zijn:

- Bedrijfsopleiding en -training is de grootste hoofdactiviteit binnen deze sector en is van 22.525 ondernemingen op 1 januari 2017 gegroeid naar 23.684 ondernemingen op 1 januari 2018 (+5,1%). Het aantal starters is in 2017 toegenomen met 9,2% van 2.317 in 2016 naar 2.531 in 2017. Het aantal stoppers is gedaald met -11,0% van 1.639 in 2016 naar 1.458 in 2017.
- Studiebegeleiding, vorming en onderwijs n.e.g. is in absolute zin het sterkste toegenomen van 15.959 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 18.524 ondernemingen op 1 januari 2018 (een groei van 16,1%). Het aantal starters is in deze hoofdactiviteit in absolute aantallen het meest toegenomen binnen de sector Overig, met 702 meer starters ten opzichte van 2016. Dit betekent een groei van 24,6% meer starters, van 2.855 in 2016 naar 3.557 in 2017. Het aantal stoppers is gedaald met 11,1% van 1.306 in 2016 naar 1.161 in 2017.
- Overig sport- en recreatieonderwijs is in 2017 met 15,9% gegroeid, van 15.557 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 18.031 ondernemingen op 1 januari 2018. Het aantal starters in deze hoofdactiviteit is met 5,5% toegenomen van 3.388 in 2016 naar 3.576 in 2017. Het aantal stoppers is gestegen van 1.122 in 2016 naar 1.190 in 2017 (+6,1%).

De grootste toename in de sector Overig is in het segment parttime zzp. Dit segment groeide met 15,3% van 21.470 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 24.753 op 1 januari 2018. Binnen deze sector startte de parttime zzp'ers relatief gezien ook de meeste ondernemingen (+15,6% van 4.238 in 2016 naar 4.899 in 2017).

In Noord- en Zuid-Holland was er tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 relatief de grootste groei met 10,2% binnen de sector Overig. In Noord-Holland zijn de meeste ondernemingen binnen deze sector gevestigd en is toegenomen van 17.474 op 1 januari 2017 naar 19.257 op 1 januari 2018. In Zuid-Holland waren op 1 januari 2017 16.960 ondernemingen gevestigd en dit is gegroeid naar 18.692 op 1 januari 2018. Binnen de sector Overig bevinden de meeste starters in 2017 zich in Noord-Holland (3.023) en Zuid-Holland (2.904).

Sector Cultuur, sport en recreatie

De sector Cultuur, sport en recreatie telde op 1 januari 2017 96.929 ondernemingen. Gedurende 2017 is dit met 5,6% toegenomen naar 102.378 ondernemingen op 1 januari 2018. Het aantal starters is toegenomen van 10.352 in 2016 naar 10.735 in 2017 (+3,7%). Het aantal stoppers is afgenomen van 6.620 in 2016 naar 5.283 in 2017 (-20,2%).

De belangrijkste hoofdactiviteiten die binnen deze sector gevoerd worden zijn:

- Schrijven en overige scheppende kunst is de grootste activiteit binnen deze sector met 35.779 ondernemingen op 1 januari 2018. Dit is een toename van 5,5% ten opzichte van 1 januari 2017 toen er 33.926 ondernemingen geregistreerd waren. Binnen de sector startten de meeste ondernemingen met schrijvende en overige scheppende kunst als hoofdactiviteit (3.644 in 2017, een toename van 4,2% ten opzichte van 2016).
- Beoefening van podiumkunst is de op één na grootste hoofdactiviteit binnen deze sector. Op 1 januari 2017 telde deze activiteit 21.935 ondernemingen en is er in 2017 een groei van 9,6% naar 24.046 ondernemingen op 1 januari 2018. Beoefening van podiumkunst is ook de tweede activiteit binnen de sector qua aantal starters (3.038 in 2017, ten opzichte van 2016 een toename van 11,0%).
- Dienstverlening voor uitvoerende kunst is qua grootte de derde activiteit binnen de sector Cultuur, sport en recreatie. Op 1 januari 2018 telde deze activiteit 14.246, wat een toename is van 4,9% ten opzichte van 1 januari 2017 met 13.580 ondernemingen. Deze activiteit is ook de derde activiteit qua aantal starters in 2017 met 1.521 nieuwe ondernemingen. Dit was een toename van 0,5% ten opzichte van 2016 in het aantal starters.

Op segmentniveau laten de parttime zzp'ers de sterkste toename in het aantal ondernemingen zien van 15.608 op 1 januari 2017 naar 17.186 op 1 januari 2018 (+10,1%). Met 2.726 starters in 2017 is dit segment met 14,3% relatief het sterkste toegenomen ten opzichte van 2016 (toen waren er 2.384 starters).

Binnen de sector Cultuur, sport en recreatie is het aantal ondernemingen in Zuid-Holland relatief het meeste toegenomen met 6,5% van 18.295 op 1 januari 2017 naar 19.493 op 1 januari 2018. Noord-Holland is in absoluut aantallen het sterkste toegenomen van 28.712 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 30.280 ondernemingen op 1 januari 2018 (+5,5%).

5 Provincies

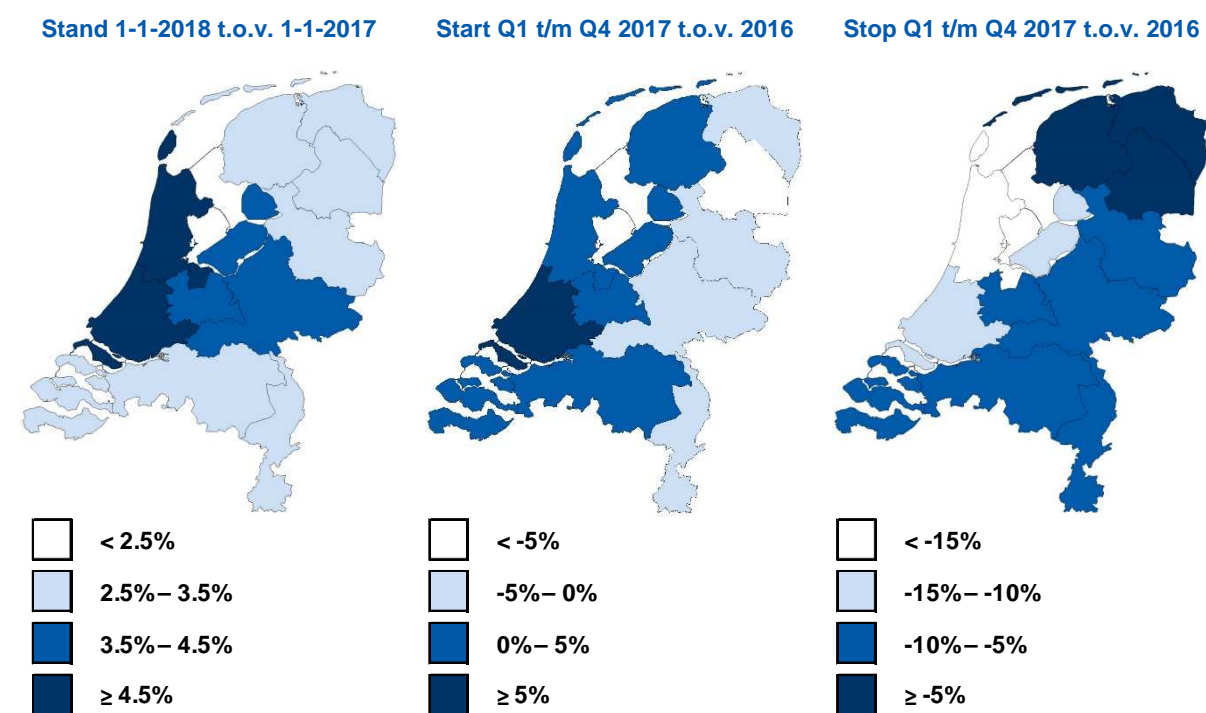
De groei van het aantal ondernemingen in Nederland is in alle provincies zichtbaar (zie ook [bijlage 4](#)). De grootste groei tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 is te zien in de provincies Zuid-Holland (+5,2%) en Noord-Holland (+5,0%). De groei is het geringst in de provincies Limburg (+2,8%), Drenthe (+2,9%) en Groningen (+2,9%).

Het aantal starters stijgt in 2017 het sterkst in Zuid-Holland (+6,5%), Utrecht (+4,8%), Friesland (+4,1%) en Noord-Holland (+4,0%). Als we hierop inzoomen zien we relatief de grootste toename per provincie in:

- Zuid-Holland in de sector Bouw met 28,0% meer starters (van 4.896 in 2016 naar 6.265 in 2017);
- Utrecht in de sector Energie, water en milieu met 81,5% meer starters (van 27 in 2016 naar 49 in 2017);
- Friesland in de sector Land- en tuinbouw met 26,7% meer starters (van 146 in 2016 naar 185 in 2017);
- Noord-Holland in de sector Energie, water en milieu met 24,8% (van 137 in 2016 naar 171 in 2017).

In 2017 daalt in alle provincies het aantal stoppers vergeleken met 2016. Bij de stoppers moet rekening gehouden worden met het hoge aantal deregistraties in 2016 (zie voor toelichting hoofdstuk 1). De grootste daling is te vinden in de provincies Noord-Holland (-15,9%), Flevoland (-12,8%) en Zuid-Holland (-12,1%).

De kaartjes hieronder tonen de relatieve verschillen per provincie.

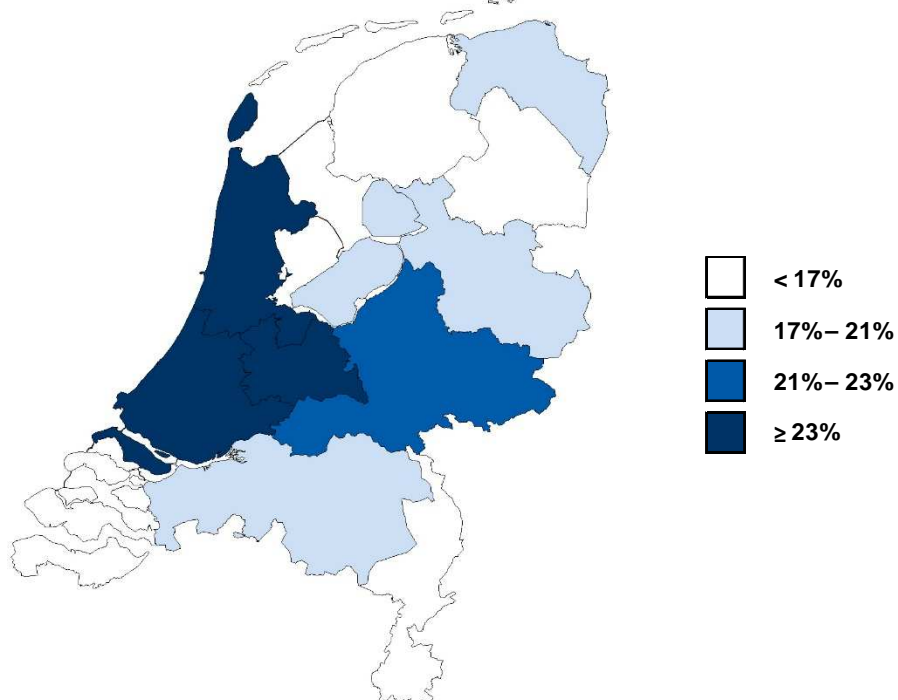
Vijfjarige trend

De tabel hieronder toont de stand op 1 januari voor de afgelopen 5 jaar per provincie. Uit deze standen is af te leiden dat per jaar sinds 2013 de provincies Noord- en Zuid-Holland samen met Utrecht harder groeien dan het landelijke gemiddelde. De provincies Zeeland en Friesland groeien minder snel ten opzichte van de andere provincies.

Provincies standen op 1 januari						
	1-1-2013	1-1-2014	1-1-2015	1-1-2016	1-1-2017	1-1-2018
Drenthe	38.041	39.111	40.777	42.125	43.071	44.327
Flevoland	34.587	35.979	37.614	39.048	40.067	41.790
Friesland	53.922	55.578	57.760	59.703	61.008	62.729
Gelderland	174.153	180.588	189.054	196.882	203.776	211.166
Groningen	43.966	45.492	47.417	49.030	50.486	51.926
Limburg	83.553	86.585	89.688	92.347	94.667	97.325
Noord-Brabant	228.033	236.226	245.311	253.210	260.053	268.994
Noord-Holland	293.229	306.711	322.723	339.845	352.409	370.131
Overijssel	89.135	92.497	96.474	99.958	102.839	106.261
Utrecht	127.051	132.666	139.716	145.690	150.264	156.257
Zeeland	30.962	31.878	33.140	34.131	34.872	35.950
Zuid-Holland	299.716	311.843	326.129	341.493	353.602	371.816
Totaal	1.496.348	1.555.154	1.625.803	1.693.462	1.747.114	1.818.672

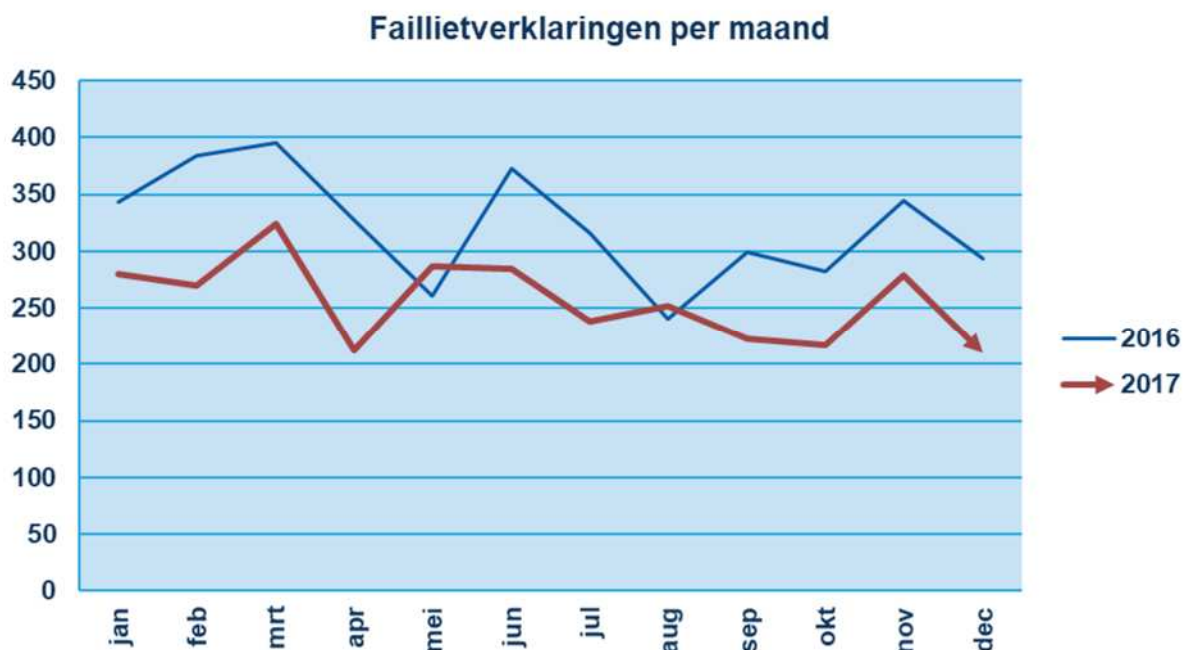
Tussen 1 januari 2013 en 1 januari 2018 is landelijk het aantal ondernemingen met 21,5% gegroeid van 1.496.348 naar 1.818.672. De snelst groeiende provincies zijn met 26,2% Noord-Holland (van 293.229 ondernemingen op 1 januari 2013 naar 370.131 op 1 januari 2018), Zuid-Holland met 24,1% (van 299.716 naar 371.816) en Utrecht met 23,0% (van 127.051 naar 156.257 ondernemingen). De kaart hieronder laat de relatieve groei van alle provincies zien tussen 1 januari 2013 en 1 januari 2018.

Stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2013

6 Faillietverklaringen

Het aantal faillietverklaringen vertoont over 2017 een daling ten opzichte van 2016, zie de grafiek hieronder.

In alle segmenten neemt het aantal faillietverklaringen af. In het mkb dalen deze in absolute zin het sterkste met 350 minder faillietverklaringen (-17,5%), van 2.003 in 2016 naar 1.653 in 2017. De relatief sterkste daling is te zien bij het grootbedrijf (-70,0%) van 10 faillietverklaringen in 2016 naar 3 in 2017 en de parttime zzp'ers (-32,8%) met een daling van 119 in 2016 naar 63 in 2017.

In de meeste sectoren daalde het aantal faillietverklaringen. In de sector Energie, water en milieu is de relatieve daling het grootst, namelijk van 30 in 2016 naar 18 in 2017 (-40,0%). In absolute zin is de daling het grootst in de sectoren Detailhandel (van 593 in 2016 naar 424 in 2017, -28,5%) en Zakelijke Diensten (van 800 in 2016 naar 645 in 2017, -19,4%). De sector Persoonlijke dienstverlening laat een toename van het aantal faillietverklaringen zien van 34 in 2016 naar 43 in 2017 (+26,5%). De tweede sector met een toename van de faillietverklaringen is ICT en media met 1,3% meer faillietverklaringen (van 158 in 2016 naar 160 in 2017).

De meeste provincies laten een daling zien van het aantal faillietverklaringen. De daling is het grootste in de provincies Zeeland (-45,6%, van 68 in 2016 naar 37 in 2017) en Friesland (-40,0%, van 135 in 2016 naar 81 in 2017). Stijgingen komen echter voor in twee provincies: Groningen (+32,4%, van 74 in 2016 naar 98 in 2017) en Flevoland (+20,0% van 90 in 2016 naar 108 in 2017).

Het aantal nevenvestigingen, dat mede getroffen wordt door de faillietverklaring van de hoofdvestiging, daalt van 1.678 in 2016 naar 642 in 2017. Dit is een daling van 61,7%. De afname in deze periode is met name te zien in de sectoren Horeca (-82,8%, van 145 in 2016 naar 25 in 2017), Detailhandel (-67,6%, van 1.344 in 2016 naar 435 in 2017) en Logistiek (-55,6%, van 18 in 2016 naar 8 in 2017).

Faillietverklaringen per maand													
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	totaal
2016	343	384	396	328	261	373	316	240	299	282	344	294	3.860
2017	280	270	324	212	287	285	238	252	222	217	279	210	3.076

Meer cijfers over faillietverklaringen staan in [bijlage 5](#).

7 Overlevingsratio

De overlevingsratio is de verhouding van bedrijven die na een aantal jaren nog ingeschreven staat in het Handelsregister is ten opzichte van de bedrijven dat gestart is. Dit is berekend op basis van de gegevens die beschikbaar waren in het Handelsregister op 31 december 2017. Alleen hoofdvestigingen zijn meegenomen in de berekening van de overlevingsratio als deze minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart. Doordat het volume van het segment grootbedrijf te klein is, zijn de ondernemingen uit dit segment niet meegenomen in de berekening van de overlevingsratio. In de grafiek is zichtbaar is dat de overlevingsratio tussen 2016 en 2017 licht is toegenomen. Na 5 jaar was in 2016 60% van de ondernemingen actief, in 2017 is dit gestegen naar 62%.

In procenten ziet het beeld er als volgt uit:

Overlevingsratio						
	na 1jr	2jr	3jr	4jr	5jr	
2016	90%	80%	72%	66%	60%	
2017	90%	81%	74%	67%	62%	

De toename in overlevingsratio is het sterkste in de segmenten van zzp'ers en parttime zzp'ers met 3%. Voor de fulltime zzp'ers is de kans dat ze na vijf jaar nog actief zijn als onderneming toegenomen van 58% in 2016 naar 61% in 2017. Voor de parttime zzp'ers is de overlevingsratio na vijf jaar toegenomen van 59% in 2016 naar 62% in 2017. Voor de mkb'ers is de overlevingsratio echter gedaald. Na vijf jaar ligt deze voor dit segment op 63% in 2017, tegen 69% in 2016.

Aan het eind van 2017 zien we dat de overlevingsratio na 5 jaar het grootste is in de sectoren Land- en tuinbouw (79%) en Financiële instellingen (76%). Tussen 2016 en 2017 is de overlevingsratio na 5 jaar het sterkste toegenomen in de sector Land- en tuinbouw en de Bouw (beide met 5%). De overlevingsratio na 5 jaar is tussen 2016 en 2017 afgenomen voor de sectoren Energie, water en milieu (-2%) en ICT en media (-1%). De sectoren in 2017 met de laagste overlevingsratio na 5 jaar zijn de Detailhandel (50%) en Logistiek (53%).

Op provinciaal niveau is de overlevingsratio na 5 jaar het hoogste in de provincie Friesland (68%) en het laagste in de provincie Flevoland (57%). Opvallend hierbij is dat beide provincies ook de grootste stijging (met 5%) laten zien van de overlevingsratio.

Meer cijfers over overlevingsratio staan in [bijlage 6](#).

Bijlage 1 Percentage nevenvestigingen per sector

In dit rapport spreken we steeds over hoofdvestigingen. Er zijn ook nevenvestigingen of filialen. Hieronder staat een overzicht van de standen op 1 januari 2018 per sector en het verhoudingsgetal van het aantal nevenvestigingen.

Sector	Hoofdvestigingen 1-1-2018	Nevenvestigingen 1-1-2018	%
Bouw	186.656	1.604	1%
Cultuur, sport en recreatie	102.378	1.253	1%
Detailhandel	175.246	32.674	19%
Energie, water en milieu	6.847	559	8%
Financiële instellingen	32.626	2.351	7%
Gezondheid	158.243	16.398	10%
Groothandel	117.210	5.211	4%
Horeca	63.767	5.229	8%
ICT en media	107.218	1.444	1%
Industrie	75.921	2.974	4%
Land- en tuinbouw	81.100	1.259	2%
Logistiek	51.858	3.258	6%
Overig	89.430	1.199	1%
Persoonlijke dienstverlening	83.358	2.392	3%
Zakelijke diensten	486.814	10.934	2%
Totaal	1.818.672	88.739	5%

Bijlage 2 Cijfers per segment

Dynamiekoverzicht per segment voor het gehele jaar 2016 en 2017.

2016

Segment	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Zzp	847.056	107.030	69.742	-1.650	882.694	4%
Parttime zzp	207.826	32.352	20.185	-914	219.079	5%
Mkb	439.367	20.644	24.784	3.854	439.081	0%
Grootbedrijf	1.120	5	27	-10	1.088	-3%
Parttime bedrijven	198.093	23.067	14.868	-1.120	205.172	4%
Totaal	1.693.462	183.098	129.606	160	1.747.114	3%

2017

Segment	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Zzp	882.694	111.093	64.292	-2.176	927.319	5%
Parttime zzp	219.079	34.971	17.716	-1.091	235.243	7%
Mkb	439.081	19.839	20.832	3.837	441.925	1%
Grootbedrijf	1.088	6	15	3	1.082	-1%
Parttime bedrijven	205.172	22.143	13.153	-1.059	213.103	4%
Totaal	1.747.114	188.052	116.008	-486	1.818.672	4%

Vershil 2017 ten opzichte van 2016

Segment	Vershil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Vershil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Vershil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Vershil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Zzp	4%	4%	-8%	5%
Parttime zzp	5%	8%	-12%	7%
Mkb	0%	-4%	-16%	1%
Grootbedrijf	-3%	20%	-44%	-1%
Parttime bedrijven	4%	-4%	-12%	4%
Totaal	3%	3%	-10%	4%

Bijlage 3 Cijfers per sector

Dynamiekoverzicht per sector voor het gehele jaar 2016 en 2017.

2016

Sector	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Bouw	172.300	16.670	11.557	153	177.566	3%
Cultuur, sport en recreatie	92.655	10.352	6.620	542	96.929	5%
Detailhandel	169.224	20.565	17.432	-321	172.036	2%
Energie, water en milieu	5.998	745	456	-15	6.272	5%
Financiële instellingen	32.506	1.516	1.931	469	32.560	0%
Gezondheid	140.344	17.837	8.995	354	149.540	7%
Groothandel	117.052	9.911	9.149	-1.168	116.646	0%
Horeca	59.072	7.515	5.385	172	61.374	4%
ICT en media	99.170	11.441	8.909	592	102.294	3%
Industrie	71.880	5.917	4.337	79	73.539	2%
Land- en tuinbouw	79.597	2.778	3.023	1.624	80.976	2%
Logistiek	45.816	6.986	4.473	948	49.277	8%
Overig	75.643	11.576	5.943	724	82.000	8%
Persoonlijke dienstverlening	76.635	8.648	5.494	215	80.004	4%
Zakelijke diensten	455.570	50.641	35.902	-4.208	466.101	2%
Totaal	1.693.462	183.098	129.606	160	1.747.114	3%

2017

Sector	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Bouw	177.566	19.622	10.638	106	186.656	5%
Cultuur, sport en recreatie	96.929	10.735	5.283	-3	102.378	6%
Detailhandel	172.036	19.776	16.144	-422	175.246	2%
Energie, water en milieu	6.272	961	374	-12	6.847	9%
Financiële instellingen	32.560	1.597	1.773	242	32.626	0%
Gezondheid	149.540	17.986	9.155	-128	158.243	6%
Groothandel	116.646	8.618	7.558	-496	117.210	1%
Horeca	61.374	7.737	5.294	-50	63.767	4%
ICT en media	102.294	12.092	7.225	57	107.218	5%
Industrie	73.539	6.260	3.905	27	75.921	3%
Land- en tuinbouw	80.976	2.845	2.675	-46	81.100	0%
Logistiek	49.277	6.694	4.027	-86	51.858	5%
Overig	82.000	12.690	5.577	317	89.430	9%
Persoonlijke dienstverlening	80.004	8.898	5.536	-8	83.358	4%
Zakelijke diensten	466.101	51.541	30.844	16	486.814	4%
Totaal	1.747.114	188.052	116.008	-486	1.818.672	4%

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Sector	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Bouw	3%	18%	-8%	5%
Cultuur, sport en recreatie	5%	4%	-20%	6%
Detailhandel	2%	-4%	-7%	2%
Energie, water en milieu	5%	29%	-18%	9%
Financiële instellingen	0%	5%	-8%	0%
Gezondheid	7%	1%	2%	6%
Groothandel	0%	-13%	-17%	0%
Horeca	4%	3%	-2%	4%
ICT en media	3%	6%	-19%	5%
Industrie	2%	6%	-10%	3%
Land- en tuinbouw	2%	2%	-12%	0%
Logistiek	8%	-4%	-10%	5%
Overig	8%	10%	-6%	9%
Persoonlijke dienstverlening	4%	3%	1%	4%
Zakelijke diensten	2%	2%	-14%	4%
Totaal	3%	3%	-10%	4%

Bijlage 4 Cijfers per provincie

Dynamiekoverzicht per provincie voor het gehele jaar 2016 en 2017.

2016

Provincie	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Drenthe	42.125	3.873	2.792	-135	43.071	2%
Flevoland	39.048	4.817	3.753	-45	40.067	3%
Friesland	59.703	4.927	3.710	88	61.008	2%
Gelderland	196.882	20.049	13.480	325	203.776	4%
Groningen	49.030	5.198	3.505	-237	50.486	3%
Limburg	92.347	8.666	6.496	150	94.667	3%
Noord-Brabant	253.210	24.695	17.817	-35	260.053	3%
Noord-Holland	339.845	41.551	29.247	260	352.409	4%
Overijssel	99.958	9.893	7.018	6	102.839	3%
Utrecht	145.690	15.352	10.771	-7	150.264	3%
Zeeland	34.131	2.940	2.210	11	34.872	2%
Zuid-Holland	341.493	41.137	28.807	-221	353.602	4%
Totaal	1.693.462	183.098	129.606	160	1.747.114	3%

2017

Provincie	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Drenthe	43.071	3.647	2.720	329	44.327	3%
Flevoland	40.067	4.957	3.274	40	41.790	4%
Friesland	61.008	5.130	3.524	115	62.729	3%
Gelderland	203.776	19.371	12.454	473	211.166	4%
Groningen	50.486	5.124	3.393	-291	51.926	3%
Limburg	94.667	8.593	6.060	125	97.325	3%
Noord-Brabant	260.053	25.190	16.396	147	268.994	3%
Noord-Holland	352.409	43.223	24.587	-914	370.131	5%
Overijssel	102.839	9.870	6.474	26	106.261	3%
Utrecht	150.264	16.092	9.783	-316	156.257	4%
Zeeland	34.872	3.029	2.027	76	35.950	3%
Zuid-Holland	353.602	43.826	25.316	-296	371.816	5%
Totaal	1.747.114	188.052	116.008	-486	1.818.672	4%

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Provincie	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Drenthe	2%	-6%	-3%	3%
Flevoland	3%	3%	-13%	4%
Friesland	2%	4%	-5%	3%
Gelderland	4%	-3%	-8%	4%
Groningen	3%	-1%	-3%	3%
Limburg	3%	-1%	-7%	3%
Noord-Brabant	3%	2%	-8%	3%
Noord-Holland	4%	4%	-16%	5%
Overijssel	3%	0%	-8%	3%
Utrecht	3%	5%	-9%	4%
Zeeland	2%	3%	-8%	3%
Zuid-Holland	4%	7%	-12%	5%
Totaal	3%	3%	-10%	4%

Bijlage 5 Faillietverklaringen

Faillietverklaringen voor het gehele jaar 2016 en 2017.

Per segment

Segment	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Vershil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Zzp	964	778	-19%
Parttime zzp	119	80	-33%
Mkb	2.003	1.653	-17%
Parttime bedrijven	10	3	-70%
Grootbedrijf	841	611	-27%
Totaal	3.937	3.125	-21%

Per sector

Sector	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Vershil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Bouw	524	458	-13%
Cultuur, sport en recreatie	74	53	-28%
Detailhandel	593	424	-28%
Energie, water en milieu	30	18	-40%
Financiële instellingen	64	45	-30%
Gezondheid	144	97	-33%
Groothandel	532	403	-24%
Horeca	301	253	-16%
ICT en media	158	160	1%
Industrie	342	259	-24%
Land- en tuinbouw	48	36	-25%
Logistiek	232	191	-18%
Overig	61	40	-34%
Persoonlijke dienstverlening	34	43	26%
Zakelijke diensten	800	645	-19%
Totaal	3.937	3.125	-21%

Per provincie

Provincie	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Vershil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Drenthe	98	88	-10%
Flevoland	90	108	20%
Friesland	135	81	-40%
Gelderland	486	329	-32%
Groningen	74	98	32%
Limburg	236	215	-9%
Noord-Brabant	659	546	-17%
Noord-Holland	696	516	-26%
Overijssel	333	211	-37%
Utrecht	254	212	-17%
Zeeland	68	37	-46%
Zuid-Holland	808	684	-15%
Totaal	3.937	3.125	-21%

Bijlage 6 Overlevingsratio

Overlevingsratio voor 2016 en 2017. Het segment Grootbedrijf is weggelaten uit deze overzichten, omdat de aantallen ondernemingen te klein zijn voor betrouwbare cijfers.

Per segment

Segment	2016	2017	Vershil 2016 t.o.v. 2017
Zzp	58%	61%	3%
Parttime zzp	59%	62%	3%
Mkb	61%	63%	2%
Parttime bedrijven	69%	70%	1%
Totaal	60%	62%	2%

Per sector

Sector	2016	2017	Vershil 2016 t.o.v. 2017
Bouw	55%	60%	5%
Cultuur, sport en recreatie	66%	69%	3%
Detailhandel	46%	50%	4%
Energie, water en milieu	74%	72%	-2%
Financiële instellingen	75%	76%	1%
Gezondheid	68%	70%	2%
Groothandel	56%	59%	3%
Horeca	55%	58%	3%
ICT en media	63%	62%	-1%
Industrie	65%	66%	1%
Land- en tuinbouw	74%	79%	5%
Logistiek	52%	53%	1%
Overig	66%	68%	2%
Persoonlijke dienstverlening	56%	60%	4%
Zakelijke diensten	63%	64%	1%
Totaal	60%	62%	2%

Per provincie

Provincie	2016	2017	Vershil 2016 t.o.v. 2017
Drenthe	62%	66%	4%
Flevoland	52%	57%	5%
Friesland	63%	68%	5%
Gelderland	63%	65%	2%
Groningen	61%	64%	3%
Limburg	62%	64%	2%
Noord-Brabant	62%	64%	2%
Noord-Holland	58%	61%	3%
Overijssel	60%	63%	3%
Utrecht	63%	65%	2%
Zeeland	61%	63%	2%
Zuid-Holland	57%	60%	3%
Totaal	60%	62%	2%

Bijlage 7 Verantwoording en definities

Verantwoording

Voor deze rapportage geldt het volgende (tenzij anders vermeld):

- Alleen de economisch actieve bedrijven worden behandeld
- Bedrijven = ondernemingen = hoofdvestigingen
- Voor de bedrijven wordt gerapporteerd over de stand (= aantal hoofdvestigingen) op 1 januari 2018

Voor de dynamiek (starters, stoppers, failliet) wordt gerapporteerd met de focus op het gehele jaar 2017 ten opzichte van 2016. Hierbij geldt (tenzij anders vermeld):

- Starters = startende bedrijven = aantal startende hoofdvestigingen
- Stoppers = stoppende bedrijven = aantal opgeheven hoofdvestigingen
- Faillissementen = aantal uitgesproken faillietverklaringen op hoofdvestigingen

Maand- en kwartaalcijfers worden afzonderlijk verzameld waardoor de optelsom van maanden tot kwartaalniveau kleine verschillen tonen. Dit wordt veroorzaakt doordat na afronding van de maand er nog incidentele mutaties in het Handelsregister worden doorgevoerd. Deze mutaties komen wel terug in de kwartaalcijfers, maar niet in de maandcijfers.

Afrondingsverschillen kunnen optreden.

Overig mutatiesaldo

In de bijlagen is ook een kolom 'overig mutatiesaldo' opgenomen bij de segment-, sector- en provincietabellen. Dit saldo is een aanvulling op de volgende optelsom:

beginstand bedrijven + starters - stoppers = eindstand bedrijven (of nieuwe beginstand bedrijven volgende periode)

Deze optelsom geeft namelijk niet het volledige beeld. Er zijn meer gebeurtenissen dan alleen het starten of stoppen van een vestiging die impact hebben op de totaalstand. Mutaties die van invloed zijn, zijn onder andere de volgende:

- verandering in het aantal werkzame personen → ander segment;
- andere sbi-code → een verschuiving tussen sectoren;
- verhuizingen van ondernemingen → geografische verschuivingen;
- fusies, splitsingen, overnames, rechtsvorm wijzigingen, etc.

De KvK werkt eraan om in de toekomst ook dit soort verschuivingen beter te gaan duiden. Op dit moment is dat echter nog niet mogelijk.

Definities

Hoofd-/nevenvestiging

Hoofdvestiging = Hoofdkantoor, hoofdkwartier, hoofdzetel

Nevenvestiging = Vestiging (filiaal) van onderneming op een andere plaats dan hoofdvestiging

Deregistraties

De Kamer van Koophandel controleert of bedrijven die zijn ingeschreven in het Handelsregister nog actief zijn. Dit doet de KvK door de inschrijvingen in het Handelsregister te vergelijken met het bestand van de Belastingdienst. Als er uit deze vergelijking blijkt dat een onderneming niet meer actief is, dan krijgt dit bedrijf een brief van de Kamer van Koophandel. Als de ondernemer niets doet, dan wordt de onderneming na vier weken uitgeschreven.

Overlevingsratio

De overlevingsratio is de verhouding van bedrijven die na een aantal jaren nog ingeschreven staat in het Handelsregister is ten opzichte van de bedrijven dat gestart is. Dit is berekend op basis van de gegevens die beschikbaar waren in het Handelsregister op 31 december 2017. Alleen hoofdvestigingen zijn meegenomen in de berekening van de overlevingsratio als deze minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart. Doordat het volume van het segment grootbedrijf te klein is, zijn de ondernemingen uit dit segment niet meegenomen in de berekening van de overlevingsratio.

Segmenten

Voor de segmenten geldt dat ondernemingen bij de inschrijving bij de Kamer van Koophandel het volgende aangeven met betrekking tot de werkzame personen:

- hoeveel personen er fulltime (15 uur of meer per week) werken in de onderneming, en/of
- hoeveel personen er parttime (minder dan 15 uur per week) werken in de onderneming.

De volgende segmenten zijn gedefinieerd:

- Parttime zzp: 1 werkzame persoon parttime (<15 uur per week), 0 werkzame persoon fulltime, rechtsvorm is Eenmanszaak of BV
- Zzp: 1 werkzame persoon fulltime (≥ 15 uur per week), 0 werkzame persoon parttime, rechtsvorm is Eenmanszaak of BV
- Mkb: 2-249 werkzame personen fulltime (≥ 15 uur per week)
- Grootbedrijf: 250 of meer werkzame personen fulltime (≥ 15 uur per week)
- Parttime bedrijven: valt niet in één van de andere segmenten, doordat vaak geen werkzame personen zijn opgegeven in het Handelsregister.

Voor 2018 staat op de planning om de segmentatie van de Handelsregisterdata aan te passen. De focus zal zich met name richten op het optimaliseren van de segmentering voor de groep van parttime bedrijven. In deze groep bevindt zich een grote groep waarvan het aantal werkzame personen onbekend is in het Handelsregister en hierdoor niet kunnen worden toebedeeld aan een van de segmenten zzp, mkb en grootbedrijf. Het is de verwachting dat in de loop van 2018 de eerste resultaten van de aanpassingen zichtbaar zullen worden in de bedrijvendynamiek. In de huidige rapportage wordt deze groep bedrijven, net als in de voorgaande rapportages, nog apart ondergebracht in de categorie 'parttime bedrijven'.